

contradiu l'ús general de la llengua) (pp. 163-177), el text interessantíssim que Joan Solà dedica dins del llibre a la construcció «Q + de + Adj/PP», que trobem en frases com «En té molta, *de paciència*» o «Porto aquestes botes perquè no en tinc *d'altres*», i el capítol dedicat a l'ordre d'elements i als duplicats pronominals (pp. 235-263), que inclou

encertades observacions sobre les diferències que hi ha, pel que fa a l'ordre d'elements, entre el llenguatge col·loquial, el llenguatge científic i la llengua estàndard; sobre les gramaticalitzacions; sobre les duplicacions amb relatiu, i sobre la conveniència de marcar amb una coma els desplaçaments.

Carles DUARTE

Enoch ALBERTÍ ROVIRA i altres, *Manual de dret públic de Catalunya*, Barcelona, Institut d'Estudis Autònomic, 1992.

El desembre de 1992 l'Institut d'Estudis Autònomic, seguint la seva ambiciosa línia editorial, va publicar un útil i interessant *Manual de dret públic de Catalunya*, obra col·lectiva de cinc catedràtics i professors de dret constitucional o administratiu de les universitats catalanes. Es tracta d'Enoch Albertí i Rovira, Eliseo Aja i Fernández, Tomàs Font i Llovet, Xavier Padrós i Castellón i Joaquim Tornos i Mas. La iniciativa mereix tota mena de lloances i, com diu a la presentació del llibre Josep M. Vilaseca Marcet, director de l'IEA, es tracta d'una obra que omple un buit en la literatura jurídica catalana.

Malgrat l'interès general del llibre (imprescindible a la biblioteca de tots els juristes catalans qualsevol que sigui la seva especialitat), a la revista *Llengua i Dret* resulta útil comentar, només, l'epígraf 5 del ca-

pítol tercer, que tracta *El règim jurídic de la llengua catalana*.

En principi és bo que una obra de caràcter general sobre el dret públic de Catalunya tracti el tema de l'estatut jurídic de la llengua catalana, atès que, com passa en altres sistemes que accepten la convivència de diverses llengües, l'estatut lingüístic és o pot ser relativament complex. D'altra banda la recuperació per a la llengua catalana del seu ús oficial i socialment normal era una de les exigències del procés constituent i és, en conseqüència, un dels principis fonamentals de l'Estatut, per la qual cosa no podia faltar una referència a la llengua en el *Manual* que ressenyo.

En l'epígraf a què m'estic referint es tracta sintèticament i ordenadament el model lingüístic de la Constitució, l'estatut del català i les normes estatals i autonòmiques que

regulen la matèria. Finalment es fan dues referències específiques a l'ensenyament i a la protecció de l'aranès. L'exposició de la regulació jurídica és ordenada i útil.

Nogensmenys, sembla que el tractament del tema es faci més en funció de l'estatut jurídic del castellà a Catalunya que de l'estatut jurídic del català. Efectivament, el *Manual* predica un «caràcter oficial general del castellà» o un «estatut d'oficialitat general del castellà» del qual deriva una determinada prevalença d'aquesta llengua eufemísticament qualificada d'«asimetria». Segurament aquesta construcció és tributària de les massa reiterades qualificacions de «*lengua común*» que la jurisprudència del Tribunal Constitucional ha anat introduint respecte de la llengua castellana, però entenc que res a la Constitució, i molt menys si se la interpreta amb l'Estatut al costat, dóna base jurídica suficient per crear un qualificatiu (general, comuna, etc.) al qual caldrà trobar un significat jurídic. El «Manual» sembla haver trobat aquest significat o contingut jurídic en l'epígraf que comento: el caràcter de llengua oficial «general» comporta el dret *absolut* d'utilitzar el castellà com a vehicle per comunicar-se amb tots els poders públics i per realitzar qualsevol tipus d'acte jurídic. Comporta, a més, que no existeix en sentit estricte ni un deure dels poders públics de contestar o relacionar-se en català amb els ciutadans,

ni tampoc un deure d'aquests de conèixer-lo. D'aquí es desprèn, encara, un pretès dret de les Administracions Públiques catalanes, obligades per normes legals i reglamentàries a usar habitualment el català, a dirigir-se als ciutadans en castellà, de manera que mai una actuació feta en aquesta llengua no podrà ser invalidada o disminuïda. No comparteixo aquesta tesi. És probable que l'administració de l'Estat pugui elegir la llengua castellana per adreçar-se als ciutadans, però és segur que si el ciutadà exigeix que les comunicacions se li facin en català l'administració ha de canviar de llengua, cosa a la qual mai no està obligat el ciutadà.

El *Manual* predica per a l'estatut jurídic del català el de simple «cooficialitat». Seguint l'expressió del Tribunal Constitucional a les Sentències de 26 de juny de 1986, el castellà és oficial i el català és cooficial. Entenc que cap norma catalana no qualifica l'estatut de les llengües oficials a Catalunya de «cooficialitat» que sempre és tractat amb l'expressió «doble oficialitat». Per què s'ha manllevat el llenguatge del Tribunal Constitucional i no el de les normes i la doctrina jurídica catalana?

Finalment, no es treu cap conclusió ni es fa cap referència al principi, per a mi fonamental, de llengua pròpia. Sorpren que d'un concepte que no està ni tan sols insinuat a la Constitució ni a l'Estatut (el de

la llengua general o comuna), se'n faci una teoria jurídica i tan sols un concepte (el de llengua pròpia) clarament explicitat a l'Estatut. Penso que precisament és el concepte de llengua pròpia (que és a l'Estatut no pas per retòrica decorativa

sinó com a mandat claríssim) el que permet defensar una clara preeminència de la llengua catalana en l'ús social a Catalunya sense perjudici del respecte de l'ús del castellà en àmbits oficials quan el ciutadà l'elegeixi.

Lluís Jou

François GAUTHIER, Jacques LECLERC, Jacques MAURIS, *Langues et constitutions: recueil des clauses linguistiques des constitutions du monde*, Québec-París, Publications de Québec-Conseil Internationale de la Langue Française, 1993, 132 pàg. ISBN 2-551-15620-3.

Cal assenyalar d'entrada que el llibre que ressenyem és una aportació fonamental a la bibliografia internacional en matèria de dret lingüístic.

Encara que la regulació jurídica sobre els aspectes lingüístics que contenen els textos constitucionals és només una part limitada de les disposicions jurídiques en aquest camp, té un caràcter central perquè s'hi enuncien els criteris essencials que inspiren i orienten les normes legals i reglamentàries sobre aspectes lingüístics que despleguen els textos constitucionals i conformen el marc legal concret i d'aplicació directa en els diferents àmbits.

La riquesa de la informació recollida en aquest llibre ens permet de valorar la gran diversitat de règims lingüístics que hi ha als diferents països, que al capdavant són la plasmació del model establert de convivència entre les llengües usa-

des en un territori com a fruit de la història dels pobles i dels estats. La lectura dels textos reproduïts dins del llibre ens ofereix l'oportunitat d'adonar-nos de l'existència de confluències tan sorprenents com la que hi ha en països tan diversos com Camerun o Canadà, que tenen, tots dos, l'anglès i el francès com a llengües oficials, o de conèixer amb detall el règim lingüístic de països d'una extraordinària complexitat lingüística com l'Índia.

Aquesta valuosa obra té com a antecedents el llibre de Giuseppe Turi *Les dispositions juridico-constitutionnelles de 147 États en matière de politique linguistique* (1977) i el d'Albert P. Blaustein i Dona P. Blaustein Epstein *Resolving Language Conflicts: a Study of the World's Constitutions* (1986), però el llibre de Gauthier, Leclerc i Maurais supera clarament aquestes publicacions anteriors per-